

ΚΛΕΙΩ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΔΙΣ ΤΟΥ

ΜΗΝΟΣ ΕΝ ΛΕΙΨΙΑΙ.

Τόμος Ε'.
ΑΡΙΘΜ. 17 (113).

Συνδρομή, ἀρχομένη ἀπὸ 1. Ἰανουαρίου καὶ 1. Ἰουλίου ἐκάστου ἔτους, ἐξάμηνος μόνον καὶ προπληρωτέα: Πενταχού φράγκ. γρ. 12½ ἢ μάρκ. 10.

ΕΤΟΣ Ε'.

τῆ 1/13. Σεπτεμβρίου 1889.

ΧΡΗΣΤΑΚΗΣ ΖΩΓΡΑΦΟΣ.

Ἐν ἀρχῇ τῆς παρούσης ἑκατονταετηρίδος γεγονότα σπουδαῖα ἐτελέσθησαν ὑπὲρ τῆς ἀναγεννήσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, ἄνδρες δὲ φιλογενεῖς καὶ φιλόμουσοι οὐκ ὀλίγοι ἀνεφάνησαν. Ἡ ἐξιστόρησις τοῦ βίου τῶν ἀνδρῶν τούτων ἀποτελεῖ σελίδας τιμαλφεῖς τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἱστορίας. Ἡ Ἡπειρος μάλιστα διὰ τὸν μέγαν καὶ ἀτελεύτητον ἀριθμὸν τῶν τοιούτων ἀνδρῶν τιμᾶται ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε καὶ τὸ ὄνομα εὐάνδρος δικαίως ἀπενεμήθη αὐτῇ. Τὰ τέκνα τῆς εὐάνδρου Ἡπείρου ὅπου γῆς καὶ ἀν διατελώσιν, οἰανδῆποτε περιουσίαν καὶ ἀν ἔχωσι, φημίζονται διὰ τὰς πολλὰς αὐτῶν ἀρετὰς καὶ τὴν πρὸς τὴν πατρίδα ἄδολον αὐτῶν ἀφοσίωσιν καὶ ἐθελοθυσίαν. Μεταξὺ τῶν ἀνδρῶν τούτων τὴν πρώτην θέσιν κατέχει ὁ παρ' ἡμῶν βιογραφούμενος, γνωστότατος τῷ Πανελληνίῳ ἀνὴρ, Χρηστάκης Ζωγράφος.

πλουσία καὶ μαγευτικῆ, ἀπλότης καὶ αὐστηρότης περὶ τὰ κοινωνικὰ ἥθη καὶ ἀνυπόκριτος εὐσέβεια ἀποτελοῦσι τὰ κύρια προσόντα δι' ὧν διακρίνεται καὶ ἐξέχει τὸ χωρίον τοῦτο τῆς Ἡπείρου. Ἐν τῷ Χωρίῳ τούτῳ πρὸ ἀμνημονεύτων ἐτῶν ἔζη ἀρχαία καὶ πλουσία οἰκογένεια γνωστὴ ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν Μιύρρος Ζωγράφος. Ταύτης τῆς οἰκογενείας γόνος ἐπιφανῆς ἐστὶν ὁ Χρηστάκης Ζωγράφος. Οὗτος ἐγεννήθη ἐν Κεστορατίῳ τὴν 6. δεκεμβρίου 1820 ὑπὸ πατρὸς Βίκτωρος Ζωγράφου καὶ μητρὸς Ζωῆς Κύρου. Τὸν πατέρα αὐτοῦ

Βίκτωρα εὐρίσκομεν περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς παρούσης ἑκατονταετηρίδος τιμώμενον τὰ μάλιστα παρὰ τῷ φαλαρίδι τῆς Ἡπείρου Ἀλῆ Πασιᾶ, ἀλλὰ μηδέποτε ἀποδεχθέντα ὡς ἐκ τοῦ χαρακτήρος αὐτοῦ καὶ τῆς ἀκρας πρὸς τὴν πατρίδα ἀγάπης, νὰ γίνῃ ὄργανον τῶν σχεδίων τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου· ὁ Βίκτωρ Ζωγράφος καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Τέλιος, προὔτιμων μᾶλλον νὰ μένωσι μακρὰν τῆς Ἡπείρου καὶ νὰ εἶναι ἐκτεθειμένοι εἰς πολλὰς, ὡς ἐκ τοῦ Γιαννιτσαρισμοῦ κακουχίας καὶ καταπίσεις ἢ νὰ κατέχωσι τὰ πρωτεῖα ὡς ὀπαδοὶ πιστοὶ τοῦ Ἀλῆ Πασιᾶ καὶ συναντιλήπτορες τῶν πράξεων αὐτοῦ ἐν τῇ πατρίδι αὐτῶν· ἐμπορευόμενοι ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀπὸ ἐτῶν καὶ τιμώμενοι μεγάλως παρὰ τοῖς ἰσχύουσι

ΧΡΗΣΤΑΚΗΣ ΖΩΓΡΑΦΟΣ.

Ἐπὶ τῆς κλιτύος ὄρους ὑψικαρήνου διήκοντος ἀπὸ Βορρᾶ πρὸς μεσημβρίαν, μέρος δὲ ἀποτελοῦντος τῆς κεντρικῆς ὄρεινῆς τῆς Ἡπείρου διακλαδώσεως κεῖται τὸ Χωρίον Κεστορατίον, βλέπον κατὰ νότον πρὸς τὸ Ἀργυρόκαστρον καὶ ἀποτελοῦν τὴν πρωτεύουσαν, οὕτως εἰπεῖν, τοῦ τμήματος τῆς Ληντζουρίας. Κλίμα εὐκράες καὶ ὑγιεινόν, φύσις

δὲν ἐπεδίωκον τὸν πολυτάραχον καὶ κυβερνητικὸν βίον, ὥστε καὶ τιμὰς προσεγεχνθείσας αὐτοῖς παρὰ τοῦ τότε τὰ μάλιστα ἰσχύοντος παρὰ τῷ Σουλτάνῳ Ἰβραήμ Πασιᾷ Σερεζλιῇ ἤρνηθησαν ν' ἀποδεχθῶσιν. Ὁ Ἰβραήμ πασιᾷς προέτεινεν αὐτοῖς νὰ ὀνομασθῶσιν ὀσποδάροι τῆς Μολδαυίας καὶ Βλαχίας καὶ ἦτο ἔτοιμος καὶ ὁ Αὐτοκρατορικὸς ἱραδὲς, ἀλλ' ὁ Βίτος Ζωγράφος ἐπέμεινεν ἀρνούμενος καὶ παρακαλῶν τὸν φίλον του ν' ἀφήσῃ αὐτὸν νὰ ἐφυσυχάζῃ καὶ τὸν ἀπαλλάξῃ τοιαύτης τιμῆς.

Ὁ αὐστηρὸς καὶ ὑπερήφανος χαρακτήρ τοῦ Βίττου Μπύρρου, ὡς κοινῶς ἀπεκάλουν αὐτόν, μίαν μόνην εἶχε φιλοδοξίαν, νὰ κρατῇ τὸ Ἡπειρωτικὸν ὄνομα ὑπεράνω πάσης ταπεινότητος καὶ κολακείας καὶ νὰ ἐργάζεται τιμίως καὶ ἀνεπιλήπτως ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ, παρέχων τὴν ἀρωγὴν αὐτοῦ καὶ σύμπραξιν εἰς πάντα πατριώτην καὶ ὁμογενῆ.

Τὸν μονογενῆ αὐτοῦ υἱὸν μετὰ τῆς μητρὸς εἶχεν ἐγκαταλείψει ἐν τῇ πατρίδι κατὰ τὴν κρατοῦσαν συνήθειαν.

II.

Τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ παιδικοῦ του βίου ὁ νέος Χρηστάκης διήλθεν ἐν Κεστορατίῳ φοιτῶν εἰς τὰ κοινὰ σχολεῖα τῆς πατρίδος του καὶ ἀνατρεφόμενος ὑπὸ τῆς μητρὸς αὐτοῦ ἐν εὐσεβείᾳ, αὐστηρότητι ἠθῶν καὶ δικαιοσύνῃ· ἐνδεκαετῆς δὲ γενόμενος, ἀπεστάλη τὸ 1830 εἰς Ἰωάννινα καὶ ἐνεγράφη μαθητῆς τῆς τότε ἀκμαζούσης σχολῆς τῶν Ἰωαννίνων ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν Γεωργίου τοῦ Αἰσώπου, εἶχε δὲ καθηγητὰς Ἀναστάσιον τὸν Σακελλάριον καὶ τὸν ἱερομόναχον Χρυσανθον· κατῴκει δὲ παρὰ τῷ ἀρχιμανδρεῖῳ ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν καὶ περιθαλψιν τῶν τότε φημιζομένων ἐπὶ μητρικῇ στοργῇ σεβασμίων καλογραφῶν. Δύο καὶ ἡμισυ ἔτη διακούσας Ἑλληνικὰ μαθήματα ἐν Ἰωαννίνοις, διεκρίνετο μετὰ τῶν συμμαθητῶν αὐτοῦ διὰ τε τὴν εὐφυΐαν καὶ ἐπιμέλειαν καὶ διὰ τὴν εἰς τὰ μαθήματα καὶ τὴν ἀρετὴν προκοπὴν. Ἄλλ' ὁ πατήρ, μὴ ἐπιθυμῶν νὰ ἔχη μακρὰν τὸν υἱὸν μετεκαλέσατο τοῦτον μετὰ τῆς μητρὸς εἰς Κωνσταντινούπολιν τὸ 1833, ὅπου καὶ διέμεινε μέχρι τοῦ 1877. Ἐν Κωνσταντινῶν παρὰ τῇ πατρικῇ ἐστία καὶ ὑπὸ τὴν περιθαλψιν τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς ἐγαλουχεῖτο ὁ νέος Χρηστάκης τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα καὶ τὴν ἐγκύκλιον παιδείαν τῶν χρόνων ἐκείνων ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν καὶ ἐπίβλεψιν τοῦ ἱερομονάχου Ἀγαπίου τοῦ ἀγιορείτου, διατελέσαντος ὕστερον ἀντιπροσώπου τοῦ ἀγίου Ὁρους ἐν Φαναρίῳ· ἐδιδάχθη δὲ κατ' οἶκον καὶ τὰ στοιχεῖα τῆς τουρκικῆς καὶ ἰταλικῆς γλώσσης παρ' εἰδικῶν διδασκάλων καὶ ἀνεπτύσσετο ἐν τῇ παιδείᾳ ἐκάστοτε βελτιούμενος. Ἀλλὰ τὸ μὲν ἢ βροτολογιῶδες πανῶλης, τὸ δὲ ἢ παρὰ τοῦ γαμβροῦ τοῦ Σουλτάνου Χαλῆλ πασιᾷ, ὑπουργοῦ τότε τῶν στρατιωτικῶν, δυσμένεια πρὸς τὸν Βίττον Ζωγράφον καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἠνάγκασαν τὸν νέον Χρηστάκην νὰ διακόψῃ ἐνωρίτερον τὰς σπουδὰς καὶ ἐγκαταλείψῃ αὐτάς.

III.

Ἐφηβος γενόμενος ὁ νέος Χρηστάκης Ζωγράφος ἐτρέπη ἀμέσως εἰς τὸν πρακτικὸν βίον μόνος καὶ ἀσχέτως τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ἐργαζόμενος μετὰ τινος ἐτέρου του συμπατριώτου τοῦ Μιχαὴλ Δήμου ἰδρύσας μικρὸν ἐν Γαλατᾷ τραπεζικὸν κατάστημα· μετὰ μικρὸν δὲ ὑπολειφθεὶς μόνος ὡς ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ συνεταίρου του κατώρθωσεν ἐν βραχεῖ χρονικῷ διαστήματι διὰ τῆς ἔξυδερκειᾶς καὶ τῆς φιλοπονίας του νὰ εὐδοκίμησῃ ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε νὰ συγκαταριθμηταί μεταξύ τῶν πρώτων τραπεζιτῶν καὶ νὰ τιμᾶται οὐκ ὀλίγον.

διὰ δὲ τῆς διακρινότητος αὐτὸν δραστηριότητος καὶ εὐφυΐας καὶ τῶν ἐπιτυχῶν τραπεζικῶν καὶ οἰκονομολογικῶν αὐτοῦ ἐπιχειρήσεων, ἀνύψωσε τὸν οἶκον αὐτοῦ εἰς τὴν πρωτίστην περιωπὴν καὶ μετὰ παρέλευσιν ὀλίγου χρόνου εὐρέθη ἐπὶ κεφαλῆς ὄλων τῶν τραπεζιτῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει λαβὼν μέρος εἰς τὰ πλεῖστα τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως δάνεια καὶ εἰς ἄλλας ἐπιχειρήσεις, συνέστησε δὲ καὶ ἴδρυσε μετὰ καὶ ἄλλων τὴν Γενικὴν Ἑταιρίαν τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους καὶ τὴν Ἑταιρίαν τῶν Τροchioδρόμων Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ ἐν ταῖς ἐργασίαις αὐτοῦ προορατικότης, τὸ συνέτον καὶ ἐν πᾶσιν ἐσκεμμένον, ἢ ἀδάμαστος αὐτοῦ ἐνεργητικότης καὶ τὸ ἀποφασιστικόν, χαρακτηρίζουσιν αὐτόν ἐν πάσαις αὐτοῦ ταῖς πράξεσιν. Αἱ οἰκονομικαὶ αὐτοῦ γνώσεις καὶ τὸ ἀνεπίληπτον ἐξετιμῶντο μεγάλως καὶ ὑπὸ τῆς Ὀθωμανικῆς Κυβερνήσεως, διετέλει δὲ πάντοτε μέλος τῆς ἐπὶ τοῦ προϋπολογισμοῦ ἐπιτροπῆς καὶ ἔτυχε τῶν ἀνωτάτων αὐτοκρατορικῶν τιμῶν καὶ ἐπὶ τῶν τριῶν τελευταίων Σουλτάνων, λαβὼν τὸν τίτλον τοῦ Βαλιᾶ καὶ τιμηθεὶς διὰ τῆς μεγάλης ταινίας τοῦ Μετζιτιέ.

IV.

Ὅσον δὲ ἐν τῷ τραπεζικῷ αὐτοῦ σταδίῳ ηὔξανε τιμώμενος ἐν Κωνσταντινουπόλει, τοσοῦτον δὲν ἐπαύετο λαμβάνων ἀπὸ τοῦ 1860 μέρος σπουδαῖον καὶ ἐνεργὸν εἰς τὰ τοῦ Γένους καὶ τῆς Ἐκκλησίας πράγματα καὶ παρέχων αὐτὸν ἐν τοῖς πρώτοις ἠθικὸν καὶ ὕλικόν ἀντιλήπτορα καὶ ἀρωγὸν εἰς πάντα. Ἐν τε ταῖς Γενικαῖς Συνελεύσεσι τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῷ μικτῷ Ἐθνικῷ συμβουλίῳ καὶ ἐν ταῖς ἐπιτροπαῖς καὶ ἐφορίαις τῶν φιλανθρωπικῶν καὶ ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων καὶ σχολείων κατέχευε τὴν πρώτην θέσιν ἐν πολλαῖς καὶ ἐπὶ πολλὰ ἔτη πρόεδρος καὶ ἐνεργὸν μέλος διατελέσας· ἡ φωνὴ αὐτοῦ εὐκρινὴς καὶ σαφής, ὁ λόγος αὐτοῦ πλούσιος εἰς ἐπιχειρήματα καὶ κρίσεις, ἠκούοντο μετὰ παραδειγματικῆς σιωπῆς, πάντες δὲ ἀνεύρισκον ἐν αὐτῷ τὸν εὐσεβῆ Χριστιανόν, τὸν φιλόφρονον πολίτην καὶ τὸν θερμὸν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας θαυμαστὴν καὶ προστάτην. Ὅτε δὲ ὁ φίλος καὶ συμπατριώτης αὐτοῦ Ἡρακλῆς ὁ Βασιάδης τὴν τῶν Συλλόγων εἰς μέσον ἰδέαν ἔφερε πρὸς διάδοσιν τῶν γραμμάτων καὶ τῆς ἐπιστήμης εἰς τοὺς ἐν τῇ Ἀνατολῇ λαούς, ἀνευ διακρίσεως καταγωγῆς, γλώσσης, ἢ θρησκείας, ὁ Κ^{ος} Χρηστάκης Ζωγράφος πρῶτος προσῆλθεν ἀρωγὸς καὶ συναντιλήπτωρ δοὺς σάρκα καὶ ὄστᾶ εἰς τὸ μέγα αὐτὸ ἐκπολιτιστικὸν καὶ ἐκπαιδευτικὸν ἔργον· διὰ πρώτην φορὰν συνεκεντρώθησεν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ κατέστησαν ταύτην ἀληθῆ ἐστία τῶν γραμμάτων καὶ κέντρον ἐκπαιδευτικῆς κινήσεως ἐν Τουρκίᾳ, οἱ ὁπαδοὶ τοῦ ἐμπολαίου καὶ λογίου Ἑρμοῦ μετὰ καταπληκτικῆς ἀμφοτέροις δραστηριότητος καὶ φιλογενείας ἐργαζόμενοι πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ ἐκπολιτιστικοῦ τούτου σκοποῦ. Ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ τούτου προέκυψεν εἰς μέσον ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικὸς φιλολογικὸς Σύλλογος, ὑπὲρ οὗ ὁ Κ^{ος} Χρ. Ζωγράφος προσήνεγκε καὶ προσφέρει καθ' ἐκάστην οὐκ εὐκαταφρόνητα ποσὰ, ὑποστηρίζει δὲ καὶ συντρέχει καὶ πλεῖστα ἄλλα ἐκπαιδευτικὰ ἐν τῇ Ἀνατολῇ κέντρα. Ἰδρυμα μεγαλαρεπὲς τῷ Συλλόγῳ ἐν μέσῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἱδρύεται τὸ πλεῖστον δαπάνη τοῦ Κ^{ου} Ζωγράφου, ὅστις εἶναι καὶ ὁ μέγας αὐτοῦ εὐεργέτης καὶ εἰς ὃν κατὰ τὴν εἰκοσιπενταετηρίδα ἀπενεμήθησαν τιμαὶ ἑκτακτοὶ ὑπὸ τοῦ Συλλόγου στήσαντος ἐν τῇ μεγάλῃ αὐτοῦ αἰθούσῃ τὴν προτομὴν αὐτοῦ ἐκ μαρμάρου καὶ κατασκευάσαντος μετάλλιον φέρον τὴν εἰκόνα τοῦ μεγάλου εὐεργέτου, ὅπως τὸ ὄνομα αὐτοῦ

στενωῶς τῷ Συλλόγῳ συνδεδεμένον ἔτι στενωτέρον συνδεθῆναι εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα, κατὰ τὴν ἔκφρασιν αὐτοῦ τοῦ προέδρου τοῦ Συλλόγου ἐπὶ τῆς εἰκοσιπενταετηρίδος αὐτοῦ. Δὲν ὑπάρχει Σύλλογος ἢ ἐκπαιδευτικὸν κατὰσθημα, σχολεῖον ἢ ὀρφανοτροφεῖον ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἢ ἀλλαχοῦ εἰς ὃ δὲν παρέσχε τὸν ὄβολόν του.

V.

Δὲν ὑπῆρξε δὲ μόνον ὁ ἀρωγὸς καὶ ἀντιλήπτωρ τῶν σωματείων τούτων, ὁ προστάτης καὶ συντηρητὴς αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ παρέσχε τὰ ὑλικά μέσα πρὸς ἐμφύχωσιν καὶ προαγωγὴν τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων ἐν γένει 1^{ον} διὰ τῆς ἰδρύσεως τῆς *Ζωγραφείου Βιβλιοθήκης πρὸς ἔκδοσιν τῶν Ἑλλήνων Ποιητῶν καὶ Συγγραφέων*, ὑπὲρ ὧν κατέθηκε παρὰ τῇ Ἑθνικῇ Τραπεζῇ τῆς Ἑλλάδος τὸ ποσὸν τῶν: Φρ. 182,974,85, ὡς κεφάλαιον ἄδικτον καὶ ἀναφαίρετον, ἐκ τῶν ἐτησίων τόκων τοῦ ὁποίου ἐκδίδονται κατ' ἔτος οἱ Ἑλληνες συγγραφεῖς· 2^{ον} διὰ τῆς ἰδρύσεως ἀπὸ τοῦ 1873 τοῦ *Ζωγραφείου διαγωνίσματος* ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Φιλολογικῷ Συλλόγῳ πρὸς συλλογὴν τῶν ζώντων μνημείων ἐν τῇ γλώσσῃ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἐπὶ χορηγία κατ' ἔτος φρ. 2,300 πρὸς βράβευσιν δέκα συλλογῶν, αἵτινες καὶ ἐκδίδονται ἰδιαιτέρως· 3^{ον} διὰ τῆς ἰδρύσεως *Ζωγραφείου διαγωνίσματος* ἐν Παρισίοις καὶ ἐν Μονάχῳ τῆς Βαυαρίας πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ βράβευσιν ἐτησίως διὰ φρ. 1000, τῶν καλλιτέρων πρὸς τοῦτο συγγραφεῶν, εἰς οἵανδήποτε γλώσσαν καὶ ἂν εἶναι συντεταγμένοι καὶ 4^{ον} διὰ τῆς συνδρομῆς καὶ ὑποστηρίξεως παντὸς ἑτέρου ἔργου ἢ πραγματείας ὑπὲρ τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων συντεταγμένης.

VI.

Ἄλλὰ δὲν ἠρκέσθη εἰς ταῦτα καὶ μόνα· ἢ ἐν Κωνσταντινουπόλει τελομένη παιδευτικὴ κίνησις, ἥς τὴν ζηλωτὴν ἐπενέργειαν ἐπὶ τε τῆς νῦν καὶ τῆς μελλούσης καταστάσεως τῆς ἐθνικῆς παιδείας οὐδεὶς θὰ διαμφισβητήσῃ, ἔφερεν εἰς τὸ μέσον τὴν ἀνάγκην ἰδρύσεως καὶ συστάσεως Διδασκαλείων. Σύλλογοι, ἔφοροι, λόγιοι, καὶ πάντες οἱ ἐπιτετραμμένοι τὴν διοίκησιν καὶ ἐποπτεῖαν τῶν παιδευτικῶν πραγμάτων τοῦ γένους ἡμῶν ὡσεὶ δι' ἑνὸς στόματος ἀπέδωκαν τὴν παιδευτικὴν ἡμῶν καχεξίαν εἰς τὴν ἔλλειψιν μεθοδικῆς καὶ πρὸς τὰς ἀρχὰς τῆς νεωτέρας παιδαγωγικῆς συμφώνου παιδείας· πρὸς ἐμπέδωσιν δὲ καὶ ἐφαρμογὴν τῶν παιδαγωγικῶν ἀρχῶν καὶ μεθόδων, ἐθεωρήθη, καὶ δικαίως, ἡ ἰδέα τῆς συστάσεως Διδασκαλείων ὡς τὸ κυριώτερον αὐτῶν μέλημα. Ὁ Κ^{ος} Ζωγράφος κατεῖδε σαφῶς τὴν ἀνάγκην ταύτην καὶ ἔσπευσε νὰ ἀναδεχθῆ τὸ μέγα καὶ εὐγενὲς ἔργον τῆς συστάσεως τοιούτων ἐν Ἡπείρῳ· ἀποβλέψας δὲ εἰς τὸ γεγονός ὅτι τὸ ἔργον τῆς ἠθικῆς διαπλάσεως τῆς νεολαίας ἀπέκειται κατ' ἐξοχὴν εἰς τὴν μητέρα καὶ ὅτι ἀληθῶν μητέρων διδάσκαλοι ἐπίσης ἔλλείπουσι, δὲν ἠρκέσθη εἰς ἀπλοῦν τῶν ἀρρένων Διδασκαλεῖον, ἀλλὰ προαγαγὼν αὐτὸ κατήρτισε Διδασκαλεῖον διπλοῦν προωρισμένον εἰς τὴν μόρφωσιν διδασκάλων ἀμφοτέρων τῶν φύλων· ἔδραν δὲ τοῦ διττοῦ τούτου Διδασκαλείου, ἐξελέξατο πᾶν σκοπίμως τὴν ἰδίαν αὐτοῦ πατρίδα, οὐ μόνον ἀποδιδούσ οὕτω τὰ τροφεῖα αὐτῇ, ὅπου εἶδε τὸ πρῶτον τὸ φῶς καὶ ἐφέλισε τὰ πρῶτα γράμματα, ἀλλὰ καὶ διότι ἐπαρκῶς ὑπὸ τῆς πείρας μαρτυρεῖται ὅτι διδασκαλεῖα μέλλοντα νὰ διαπλάσωσι τὰς ψυχὰς νέων καὶ νεανίδων προωρισμένων νὰ ἀφιερῶσιν ἑαυτοὺς εἰς τὸ εὐγενὲς ἔργον τῆς διαπαιδαγωγήσεως τοῦ λαοῦ σπανίως ἐπιτυγχάνουσιν ἐν

πόλεσιν, ὅπου ἡ ἔξις πρὸς τὸ ζῆν τρυφερῶς πληροῖ τὴν ψυχὴν τῶν νέων μειζρόνων ἀξιώσεων. Οὕτως ἱκανὰ μὲν ποσὰ ἐδαπάνησε πρὸς οἰκοδομὴν νέων καὶ καταλλήλων κτιρίων, τὸ ποσὸν δὲ τῶν φρ. 27,600, κατ' ἔτος χορηγεῖ πρὸς συντήρησιν αὐτῶν ἀπὸ τοῦ 1873. Τριάκοντα νέοι καὶ ἄλλαι τόσαι νεάνιδες ὑπότροφοι ἐν τοῖς Διδασκαλείοις ἐξ ὅλης τῆς Ἡπείρου τῆς τε παλαιᾶς καὶ τῆς νέας διατιπύονται, ἰδίᾳ αὐτοῦ δαπάνῃ, ἐν αὐτοῖς καὶ ἐξέρχονται διδάσκαλοι καὶ διδασκάλισσαι καλῶς καὶ σεμνοπρεπῶς μεμορφωμένοι.

VII.

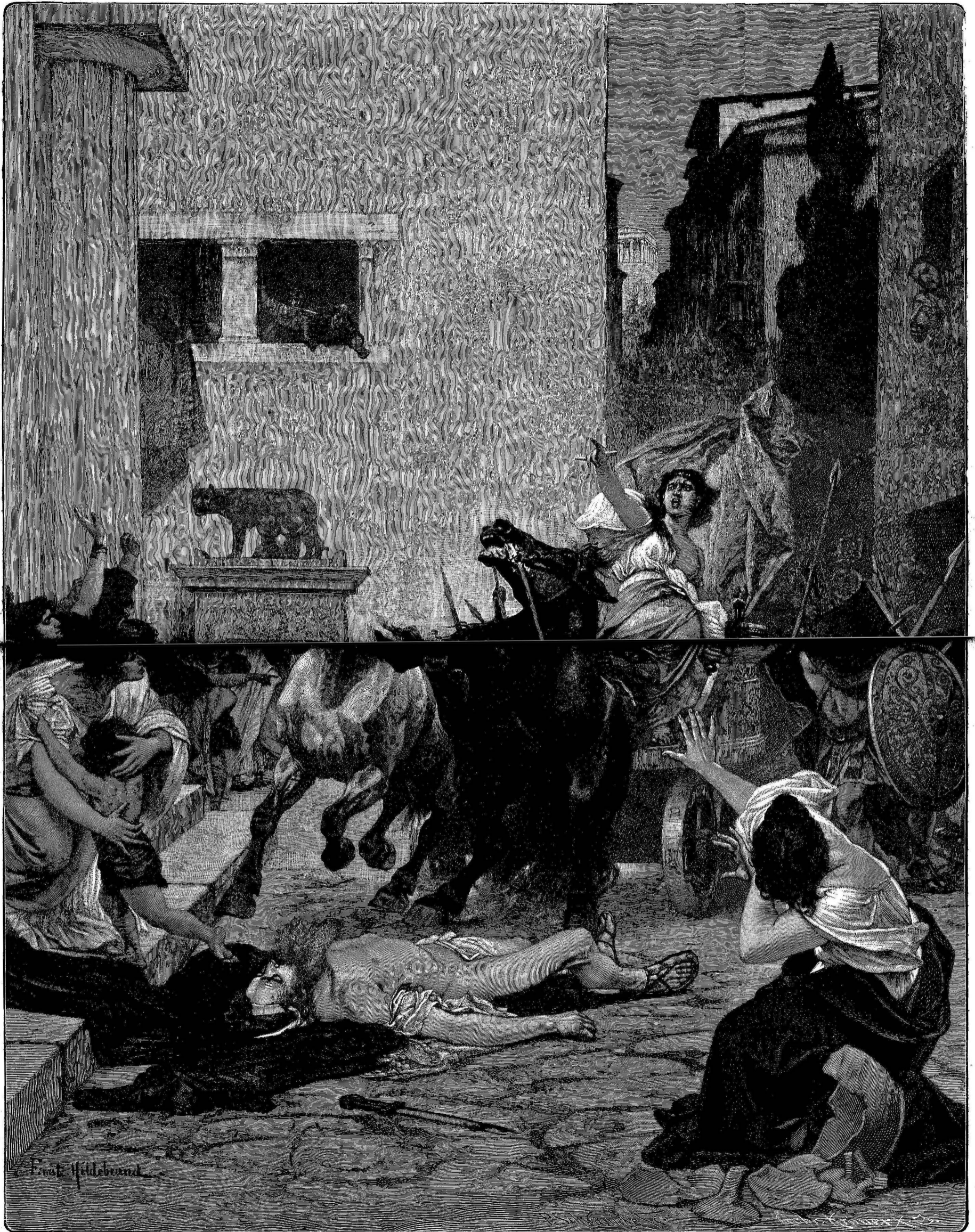
Τοιαῦτα τὰ κυριώτερα αὐτοῦ ἔργα· δύναται δὲ τις νὰ εἴπῃ ἐν συνόλῳ ὅτι ἀπὸ τοῦ 1860 μέχρι σήμερον οὐκ ἐπαύσατο παρέχων ἀφθόνως τὸν ὄβολόν αὐτοῦ πρὸς σύστασιν καὶ διατήρησιν σχολείων καὶ διδασκαλείων, ὑποτρόφων καὶ σπουδαστῶν, διαγωνισμάτων καὶ ἐκδόσεων καὶ παντὸς ὅ,τι ἔχει σχέσιν πρὸς τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα καὶ τὰς ἐπιστήμας. Ἰδρυσε καὶ ἐπροίκισε τὸ ἐν Νεοχωρίῳ τοῦ Βοσπόρου Ζωγράφειον Παρθεναγωγεῖον, συνέδραμε σπουδαίως τὸ ἐν Πέρα Παρθεναγωγεῖον τῆς Παλλάδος καὶ πάντα σχεδὸν τὰ ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ταῖς ἐπαρχίαις *Σχολαρχεῖα* καὶ *Γυμνάσια* καὶ δι' ἰσοβίου διαγωνίσματος ὑποτροφίας ἐνίσχυσε τὴν ἐν Χάλκῃ Θεολογικὴν Σχολήν. Φιλάνθρωπος ὢν δὲ φύσει διανέμει τὸν πλοῦτον αὐτοῦ, ὅπου ἀνάγκη παρίσταται, ὅπου ἀτυχῆ ἀκούονται θύματα, ἐφ' ᾧ ὑπὸ μὲν τοῦ οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως ἀνεκηρύχθη *Μέγας τοῦ Γένους καὶ τῆς Ἐκκλησίας εὐεργέτης*, διὰ πρῶτων δὲ παρασήμων ἐτιμήθη ὑπὸ τῆς Γαλλικῆς, Βαυαρικῆς καὶ Ἰσπανικῆς Κυβερνήσεως.

VIII.

Καὶ ἐνόσω μὲν διετέλει ἐν Κωνσταντινουπόλει, τὰ Ἐκκλησιαστικά καὶ ἐκπαιδευτικά ἡμῶν πράγματα, ἡσθάνοντο τὴν ἰσχυρὰν αὐτοῦ χεῖρα, τὸν μέγαν αὐτῶν προστάτην. Ἐκκλησία καὶ Σύλλογοι, φιλάνθρωπικὰ καὶ ἐκπαιδευτικὰ ἱδρύματα εἶχον ἐν αὐτῷ τὸν ἰσχυρὸν αὐτῶν ἀντιλήπτορα· ἀλλ' ἀπὸ τοῦ 1877 ἐγκατέλειπε τὸν τύπον ἐν ᾧ ἐμεγάλωσε καὶ ἠνδρώθη καὶ ὑπὲρ οὗ τοσοῦτον εἰργάσθη ὄχι μόνον δι' ἑαυτόν, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῶν ἄλλων. Ἐλθὼν δὲ εἰς Γαλλίαν καὶ ἐγκατασταθεὶς ἐν Παρισίοις, ὅπου καὶ νῦν διαμένει, καὶ μακρὰν τῆς προσφιλοῦς αὐτῷ πατρίδος δὲν ἐλησιμόνησεν αὐτήν, ἀλλὰ διατελεῖ πάντοτε ἐνήμερος τῆς πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς τῶν ὁμογενῶν του ἀναπτύξεως καὶ οὐ παύεται παρέχων προθύμως πᾶσαν ἠθικὴν καὶ ὑλικὴν ἀρωγὴν.

IX.

Κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς ἐν Παρισίοις διατριβῆς του ἐξέμαθε τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν ὑπὸ καθηγητῆν τὸν γνωστὸν συγγραφεὰ πολλῶν φιλοσοφικῶν πραγματειῶν Κ^{ος} Em. Ferrière· πολλάκις δ' ἠκούσαμεν αὐτὸν νὰ ἐκφράζεται εὐμενέστατα ὑπὲρ τῆς Γαλλίας καὶ τοῦ Γαλλικοῦ ἔθνους, πρὸς ὃ τρέφει ἰδιαιτέραν συμπάθειαν καὶ οὐ ἐκτιμᾷ μέγਾਲως τὸ φιλελεύθερον, τὸ φιλόπατρι, τὸ φιλόκαλον, τὸ φιλομαθές, τὸ μεγαλοφῶδες καὶ τὸ μεγαλόψυχον, ἐν οἷς διακρίνεται ὁ Γαλλικὸς λαός. Ἄλλὰ καὶ οἱ Ἑλληνισταὶ παντὸς ἔθνους εὐμενέστατα ἐκφράζονται περὶ αὐτοῦ· ὁ πολὺς Egger ὁμιλῶν περὶ Ἑλλάδος καὶ τῶν ἀνδρῶν αὐτῆς ἔγραφε τὰ ἐξῆς ἀξιομνημόνευτα „avons-nous en France beaucoup de Mécènes comme ce banquier de Constantinople Christaki Zographos, qui verse l'argent à pleines mains partout où il voit orga-

Η ΤΥΛΛΙΑ ΠΡΟΕΛΑΙΝΟΥΣΑ ΤΟ ΑΡΜΑ ΕΠΙ ΤΟΝ ΝΕΚΡΟΝ ΤΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΑΥΤΗΣ.

Κατα την έλαιογραφίαν του E. Hildebrand.

niser une association utile au progrès des études, ouvre des concours, fait préparer à ses frais pour l'éducation de la jeunesse une collection des classiques de l'antiquité!" Τελευταῖον ἀκόμη ὁ σοφὸς Weil, ὁμιλῶν περὶ τῆς ἐκδόσεως τῶν Ἑλλήνων ποιητῶν καὶ συγγραφέων καὶ ἰδίως τῶν Φοινισσῶν τοῦ Εὐρυπίδου ἐν τῷ „Journal des savants“ παρίστη ταύτην une oeuvre vraiment nationale qui fait le plus grand honneur au Syllogue de Constantinople et en particulier à Mr. Christaki Zographos, dont la noble générosité s'inspire d'un zèle ardent pour le progrès de l'instruction parmi ses compatriotes Ὁ δὲ Christ ἔγραφε τῷ Συλλόγῳ „παντὸς ἐπαίνου ἀξία ἐστὶν ἡ ἐλευθεριότης καὶ γενναιοδωρία τοῦ Κ^{ου} Χρηστάκη Ζωγράφου, ἣν θαυμάζω ἔτι μᾶλλον, ἐπειδὴ σπανιώταται τοιαῦτα ἐνθαρρύνσεις τῶν ἐπιστημῶν

φαίνονται παρ' ἡμῶν· ἐνταῦθα ἔχουσι τὰ τοιαῦτα μονοπώλιον οἱ ἡγεμόνες μόνον· οἱ ἰδιῶται ὅμως καὶ αὐτοὶ οἱ πλουσιώτατοι νομίζουσιν ὅτι ἱκανὰ πράττουσιν ἀγοράζοντες μόνον τὰ βιβλία τῶν συγγραφέων, δι' ὃ καὶ ἡ δωρεὰ τοῦ Κ^{ου} Χρηστάκη Ζωγράφου ἐστὶν ὄντως βασιλική.“

Καθ' ὅλου δὲ εἰπεῖν δὲν παρέρχεται ἔτος ἐν ᾧ νὰ μὴ γίνηται ὑπὲρ τῶν φιλομουσῶν μεγαλοδωρεῶν τοῦ Χρηστάκη Ζωγράφου εὐφημος λόγος καὶ ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἐν Γερμανίᾳ καὶ ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Ἀμερικῇ. Τὰ περικαλλῆ μνημεῖα, ἅπερ ἀνήγειρεν εἰς τὰς Ἑλληνίδας Μούσας δὲν κατέχουσι στενὸν τινα χώρον, ἀλλὰ πανταχοῦ πάρεσι καὶ θαυμάζονται ὑπὸ τῶν ἀπανταχοῦ Ἑλληνιστῶν, οἵτινες τιμῶσιν ἐξόχως τὸν ἄνδρα καὶ εὐρίσκονται ἐν στενῇ σχέσει καὶ ἀλληλογραφίᾳ μετ' αὐτοῦ.

ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΔΙΗΓΗΜΑ*)

ὑπὸ ΜΑΤΙΛΔΗΣ ΣΕΡΑΟ.

Τὸ διήγημα τοῦτο δὲν εἶνε ἰδικόν μου. Ἄλλος μοὶ τὸ διηγήθη καὶ μοὶ τὸ ἐπανέλαβε πολλάκις κατὰ παράκλησίν μου. Κατὰ τὰς μακρὰς τοῦ θέρους μετὰ μεσημβρίαν ὄρας, κατὰ τὰς ἀτελευτήτους τοῦ χειμῶνος ἐσπέρας ἐλάμβανον χαμηλὸν τι θρανίον καὶ ἐκαθήμην παρὰ τοὺς πόδας τῆς μητρὸς μου, στηρίζουσα τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῶν γονάτων της. Ἡ μήτηρ μου ἐθώπευε διὰ τῆς λεπτῆς καὶ ἐλαφρᾶς χειρὸς της τὴν ἀγρίαν κόμην τῆς ἀτιθάσσου κεφαλῆς μου καὶ μοὶ διηγεῖτο μικρὰς ἱστορίας ἐκ τῆς Ἑλλάδος, τῆς ὡραίας ἡμῶν μεμακρυσμένης πατρίδος, πρὸς ἣν ἠσθανόμεθα ἐγκάρδιον καὶ διακαῆ πόθον· ἐκείνη μὲν πόθον πλήρη ἀναμνήσεων, ἐγὼ δὲ διάπυρον πόθον ἐλπίδων. — Πλὴν τῶρα ἡ μήτηρ δὲν ὑπάρχει πλέον μεταξύ τῶν ζώντων· νῦν τὰ παράπονα, αἱ ἐλπίδες, τὰ πάντα οἴχονται. — Ἀλλὰ σιγά, σιγά βομβοῦσιν ἔτι ἐν τῇ ψυχῇ μου αἱ ἱστορίαι ἐκεῖναι.

Ἡ ἐπομένη, ὅπως καὶ αἱ ἄλλαι πᾶσαι, εἶναι ἀληθινή.

* * *

Μαύρη φαίνεται ἡ νῆσος Ἄγια-Μαύρα.

Ὁ πλέον ἔξω εἰς τὸ ἰόνιον πέλαγος ἐκλαμβάνει αὐτὴν ὡς μελαγχροινόν, ἄγονον καὶ ἀκατοίκητον βράχον. Ἡ πόλις, ἡ πεδιάς, παρουσιάζονται μύλις ὀπισθεν γωνίας τινὸς γῆς: Μικρά, ἐπὶ ἠφαιστειώδους ἀποχρέμματος ἐκτισμένη πόλις, δις ὑπὸ ἐκρήξεως σχεδὸν παντελῶς καταστραφεῖσα, καὶ προσδοκῶσα νέαν, παντελῆ καταστροφὴν καὶ ἀφανισμόν ἐν τοῖς θαλασσίαις κύμασιν· ἡ χώρα κεκαλυμμένη ὑπὸ ἀμπέλων καὶ ἐλαιῶνων. Οἱ κάτοικοι τῆς νήσου εἶναι κτηματῖαι, ἔμποροι, γεωργοὶ καὶ ἄλιστοι. Ἐκεῖ ἐμπορεύονται μὲ τὴν σταφίδα, τὸν μικρὸν ἐκείνον, μέλανα, βοτρυώδη καρπὸν, τὸν ὁποῖον ἡ Ἀλβιὼν ἀγοράζει κατὰ ἐκατόμμύρια, ὅπως ἀρτύσῃ τὸ ἀρτοκρέατά της. Οἱ πλούσιοι ἔμποροι πέμπουσι τοὺς υἱοὺς των „χάριν τῶν σπουδῶν των“ εἰς Λονδῖνον, οἱ δὲ νεανῖαι οὗτοι ἐπανερχονται, ἐν ἡλικίᾳ εἰκοσιπέντε περιπίου ἐτῶν, μετὰ τὰς σπουδὰς των εἰς τὴν νῆσον, ὅπως ἀφιερωθῶσιν εἰς τὴν σταφίδα. Αἱ θυγατέρες τῶν πλουσίων ἀνατρέφονται ἐν τινὶ παρθεναγωγείᾳ ἐν Παρισίοις καὶ ἐπιστρέφουσι δεκαοκταετίδες εἰς τὴν πατρίδα, ὅπως ὑπανδρευθῶσιν ἔμπορόν τινα

σταφίδων. Ἡ μικρὰ αὕτη, μέλαινα σταφυλή, ἡ τόσον ἠδεῖα τὴν γεῦσιν εἰς τὰς ἀγγλικὰς κουίγγας, ἀποτελεῖ τὸν θεμέλιον λίθον τῆς εὐδαιμονίας, τῆς ἀγάπης, τῆς ὄλης ὑπάρξεως ἐν τῇ νήσῳ Ἄγια-Μαύρα.

Καὶ ὅμως ἡ Καλλιόπη Σταύρου ἐμίσει τὴν σταφίδα ἐκ βάθους ψυχῆς καὶ καρδίας. Ἡ Καλλιόπη ἦτο κόρη ὑψηλοῦ ἀναστήματος, εὐμορφος, εἰκοσαέτις, ἔχουσα παραδόξως μελάγχρουν πρόσωπον ὑπὸ τὸ χρυσοῦν χρῶμα κόμης ξανθῆς, καὶ παραδόξους, πρασινίζοντας ὀφθαλμούς. Καὶ αὕτη εἶχε λάβη ἐν Παρισίοις τὴν ἀνατροφὴν της, ἀνατροφὴν ἄγονον καὶ ἐπιπόλαιον. Ἡ ψυχὴ της εἶχε μείνη κεκλεισμένη. Ἐν τῷ παρθεναγωγείῳ αἱ ἀλλόκοτοι καὶ εὐθυμοὶ φίλοι της, μὲ τὸ καταστρεπτικὸν γαλλικὸν πνεῦμά των, τῇ εἶχον καταστήσει γελοῖαν τὴν Ἑλλάδα, τοὺς Ἑλληνας, τὸν Λόρδον Βύρωνα, τὸν Χάϋδε, τοὺς κλέφτας καὶ τὴν σταφίδα. Ἐπειτα δὲ τῇ ἔδωκαν ν' ἀναγνώσῃ τὸ εὐφυὲς ἐκεῖνο, εἰλικρινὲς καὶ προδοτικὸν σύγγραμμα τοῦ Edmond About: „Ἡ σύγχρονος Ἑλλάς“ (La grèce contemporaine).

Αὐτὸ τὸ ζωντανὸν πῦρ τοῦ γελοίου εἶχεν ἀποξηράνη ἐν αὐτῇ πολλὰ πράγματα. Ἡ Καλλιόπη εἶχεν ἀπαρηθῆ ταῦνερα ἐκεῖνα τὰ νεανικά, καὶ εἶχεν ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν σιωπηλὴν νῆσον, χωρὶς νὰ μαρτυρήσῃ τί ἠγάπα καὶ τί ἀπηχθάνετο· ἀλλ' ἐπὶ τοῦ νεανικοῦ προσώπου της ἔμεινεν ἐντετυπωμένη ἡ σοβαρὰ ἐκείνη ἔκφρασις τοῦ κόρου καὶ τῆς ἀηδίας ψυχῆς μὴ εὐχαριστημένης. Ἦτο ὑπερήφανος, ἀλλὰ ἔτι συχνότερον ἀδιάφορος. Ἐνίοτε ἠκούετο παράχορδος ἐν τῇ συνδιαλέξει σαρκαστικὸς τις γέλως τῆς Καλλιόπης, ἀλλ' ἐπὶ τῶν χειλέων της οὐδέποτε ἐπλανᾶτο μειδίαμα. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐφαίνετο κακὴ καὶ δυσπροσέγγορος· ἔτι συχνότερον παρεμόρφου τὴν λεπτὴν γραμμὴν τοῦ στόματός της, χασμωμένη ἀγενῶς — κόπως μέχρι θανάτου, παντελῆς ἀπογοήτευσις διέλυε τὴν ὡραίαν τοῦ προσώπου της ἔκφρασιν.

Ἡ Καλλιόπη Σταύρου ἐστερεῖτο φύσεως ποιητικῆς. Εἶχεν ἤδη μνηστῆρα καὶ θὰ τὸν ὑπανδρευέτο ἡσυχῶς καὶ ἄνευ ἀντιστάσεως. Ὁ μνηστὴρ αὐτῆς ἦτο σταφιδέμπορος, ὑψηλὸς τὸ ἀνάστημα, ἰσχυρὸς τὸ σῶμα, μὲ προεξέχοντα ὀστά τῶν παρεῖων, χρώματος ἐρυθροῦ κλίνοντος πρὸς τὸ μελάγχρουν. Τὸ ἡλικιακὸς πρόσωπόν του εἶχε χρῶμα κεραμεῶν, τὸ γένειόν του ἦτο μέλαν, οἱ ὀφθαλμοὶ του ἦσαν ὠσαύτως μέλανες καὶ κείμενοι ἐντὸς βαθέων κοιλωμάτων, οἱ δὲ δάκτυ-

*) Ἐκ γερμανικῆς μεταφράσεως ἐκ τοῦ „Fior di Passione“, G. Galli, Editore, Milano.